

nalá, ale osviežuje, provokuje, povzbudzuje a motivuje k myšlení. Autor v ní čtenárom predkladá vnútornú konzistentnú pojetí, ktoré je prosté prítakávaní oborovým autoritám a kritické k súčasným podobám moci, práva a spravodlnosti. Fikce nazýva fikciami, a to i tam, kde to – napr. u spoločenskomyšľovníckych teórií a u tématu diskrecie súdovského rozhodovania – nepatrí ke kánonu. Nejen tím je kniha relatívne originálna. Čtenář obeznámený se zkoumanou oblastí by asi v Janatově pojetí byl schopný nalézt paralely k pojetí právního pole jako místa konfrontace a soutěže o právo určit obsah práva, jak ho známe od P. Bourdieua, k analýze revolty A. Camuse či k chápání spravodlnosti jako konstitutivní a nedosažitelné limity práva z Petříčkova Majestátu zákona, tato tři jména by ale v recenzované knize nenašel. Autorovým cílem však není podat encyklopedický přehled, ale představit svůj vlastní osobní pohled a zkušenost. To se mu bezesporu podařilo. Slovy Jiřího Příbáňe v předmluvě knihy: čtenář, který se do ní začte jako do nekonečného, nejednoznačného a mnohovrstevného příběhu o spravodlnosti jako nezavršitelném, rozporuplném a nejednoznačném úsilí lidského rodu od úsvitu dějin až do dnešních časů, nebude zklamán.

Petr Hanzal, Fakulta sociálních věd
Univerzita Karlova

Andrej Belák: Úrovne podmienok pre zdravie a zdravotné potreby vo vylúčených rómskych osídleniach na Slovensku

Košice, Zdravé regióny 2020, 254 s.

Výskumné a intervenčné projekty v marginalizovaných komunitách prinášajú etické dilemy vyplývajúce z mocenských asymetrií medzi zúčastnenými stranami. Výskumy marginalizovaných komunít, v česko-slovenskom kontexte zamerané na Rómov,

sa robia spravidla z dominantných pozícií, často bez viditeľnej snahy o reflexiu mocenských vplyvov na formovanie poznávacích štruktúr a produkciu poznatkov. Snaha pomôcť či ochrániť môže vyústiť, zámerne alebo nechtiac, do konštrukcie tzv. *suspect community* (M. Breen-Smyth. „Theorising the ‘Suspect Community’: Counterterrorism, Security Practices and the Public Imagination.“ *Critical Studies on Terrorism*, 2014, 7 (2): 223–240) – komunity, ktorej očakávané správanie je predmetom stigmatizácie a predsudkov a považuje sa za hrozbu pre ostatné obyvateľstvo. Počas pandémie COVIDU-19 viacero krajín EÚ zaviedlo opatrenia, ktoré disproporčne zasiahli, alebo sa priamo zamerali na marginalizované, často rasovo definované, skupiny. Na Slovensku sa v roku 2020 ocitlo v hromadných karanténach niekoľko „vylúčených rómskych osídlení“, pričom prax hromadnej karantenizácie Rómov pokračovala aj v roku 2021.

V súvislosti s karantenizáciou osád sa do mediálnej pozornosti dostala príspevková organizácia Ministerstva zdravotníctva SR *Zdravé regióny* (ZR). Jej pracovníci a pracovníčky pôsobia v osadách ako *asistenti a asistentky osvetly zdravia* v rámci *Národného projektu Zdravé komunity* (NP ZK), ktorého cieľom je zlepšiť podmienky ovplyvňujúce zdravie miestneho obyvateľstva. Na objednávku ZR uskutočnil tím z Lekárskej fakulty UPJŠ v Košiciach v roku 2019 výskum „Úrovne podmienok pre zdravie a zdravotné potreby vo vylúčených rómskych osídleniach na Slovensku“ („Úrovne podmienok pre zdravie“), ktorého výsledky majú byť východiskom pre intervencie i podkladom pre vyhodnotenie ich úspešnosti. Cieľom výskumu bolo zmapovať stav *podmienok pre zdravie*, ktoré výskumný tím rozdelil do piatich kategórií: (A) správanie súvisiace so zdravím, (B) psychická záťaž, (C) materiálne podmienky, (D) dostupnosť služieb zdravotnej starostlivosti a (E) spoločenské postavenie a príležitosti (s. 8). Zber dát sa uskutočnil v dvoch fázach – CEN-

ZUS a REPRE-zisťovanie. V rámci CENZU prebehlo sčítanie obyvateľstva a mapovanie prevažne materiálnych podmienok (napr. pripojenie domácností na vodovod), dostupnosti zdravotnej starostlivosti a niektorých druhov „správania súvisiaceho so zdravím“. Dáta z CENZU sú výsledkom pozorovaní a odhadov terénnych pracovníkov ZR. REPRE-zisťovanie spočívalo v realizácii štruktúrovaných rozhovorov s predstaviteľmi vzorky domácností vo vybraných lokalitách.

Podľa vedúceho výskumu a autora výskumnej správy Andreja Beláka sa výskum vyznačuje výnimočným prínosom nových poznatkov o „vylúčených rómskych osídleniach“, bezprecedentnou rozsiahlosťou, spoľahlivosťou, ale aj nezvyčajnou praktickosťou a vďaka zapojeniu miestnych obyvateľov do projektu aj svojou „radikálnou participatívnosťou“ a silným akcentom na etiku. Napriek tejto pozitívnej prezentácii vyvoláva výskum NP ZK viaceré zásadné otázky týkajúce sa jeho prínosu, metodiky získavania dát, spôsobu ich uchovávaní a vzťahov medzi zúčastnenými stranami. Náš kritický postoj vychádza zo širšej epistemologickej reflexie a snahy o analýzu vzťahov, vrátane mocenských, v ktorých vznikajú výskumné dáta. Hoci sa týka primárne výskumu „Úrovně podmienok pre zdravie“, veríme, že tento text otvorí kontextuálnu diskusiu o dôsledkoch asymetrických vzťahov vo výskumoch venovaných Rómom.

Andrej Belák považuje výskum za prínosný v tom, že obohacuje výskumy zdravia o doposiaľ neskúmané témy a prináša dáta výnimočného rozsahu (A. Barát. „Masívny výskum rúca mýty o Rómoch.“ *Pravda* [online] 16. 7. 2020 [cit. 2. 6. 2021]. Dostupné na: <https://zurnal.pravda.sk/rozhovory/clanok/557152-masivny-vyskum-ruca-myty-o-romoch/>) pochádzajúce z vyše 400 „vylúčených rómskych osídlení“. Výskumný tím v nich uskutočnil 13 500 rozhovorov. Ambíciou výskumu NP ZK bolo nazbierať dáta vypovedajúce o jednotli-

vých lokalitách pôsobenia ZR. Belák preto zdôrazňuje reprezentatívnosť výsledkov na lokálnej úrovni (s. 32) v kontraste s inými výskumami (s. 170). Zároveň tvrdí, že je výskum reprezentatívny aj pre všetky „vylúčené rómske osídlenia“ Košického, Prešovského a Banskobystrického kraja. Svoje tvrdenie zdôvodňuje zapojením väčšiny lokalít do výskumu (s. 32). Rozsiahlosť výskumnej vzorky, aj keby sa prekrývala s veľkosťou skúmanej populácie, však nie je určujúcim kritériom kvality výskumu. V tomto prípade výskumná vzorka pozostáva z *nenáhodne* zvolených lokalít pôsobenia ZR a niekoľkých „kontrolných“ lokalít, zaradených do výskumu kvôli vyhodnoteniu úspešnosti intervencií (s. 12). Ak výber vzorky nezodpovedá kritériám náhodného ani kvótného výberu, o reprezentatívnosti pre kraje nemožno hovoriť. Predstava, že veľkosť vzorky je kritériom reprezentatívnosti, je jednoducho mylná (G. Shapiro. „Sample Size.“ Pp. 781–783 in P. J. Lavrakas (ed.). *Encyclopedia of Survey Research Methods*. Thousand Oaks: SAGE Publications 2008). Nie je tiež jasné, z akých údajov vychádza tvrdenie o zapojení takmer všetkých lokalít do výskumu. Ak vychádzame z počtov „rómskych koncentrácií“ mimo obce a na kraji obce uvedených v *Atlase rómskych komunít 2019* (Á. Ravasz, L. Kovács, F. Markovič. *Atlas rómskych komunít 2019*. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo SAV 2020), dosahujú podiely lokalít vynechaných z výskumu v menovaných krajoch 30%.

Napriek tvrdeniam o výnimočnosti a priekopníctve (s. 183) sú zverejnené výsledky skromné. Väčšina z nich, ako napríklad miera vystavenia obyvateľov jednotlivým druhom zdravotných rizík, je založená na popisnej štatistike. V záveroch nájdeme konštatovania rôznorodosti problémov a zdravotných rizík, ktorým je obyvateľstvo jednotlivých lokalít vystavené (s. 192), chýba však analýza a vysvetlenie príčin nerovnomernosti ich distribúcie v skúmanej populácii. Výskum „Úrov-

ne podmienok pre zdravie“ neprináša poznatky o fungovaní mechanizmov sociálnych procesov ani o pôsobení rôznych faktorov a štruktúr na popisované javy. Zhromaždenie veľkého množstva dát môže poslúžiť ako zdroj pre ďalšie výskumy, ale jeho analytická hodnota je malá. Lepším výberom vzorky si mohol výskumný tím ušetriť množstvo práce a vložiť ju do kvality interpretácie výsledkov.

Autor správy sa domnieva, že použité metódy sú „mimoriadne presné“, a preto možno výsledky interpretovať „nadštandardne jednoznačne“ (s. 181). Metodika zberu dát však obsahuje postupy, ktoré spoľahlivosť výsledkov spochybňujú a otvárajú otázku, koho výsledky výskumu reprezentujú. V rámci REPRES-zisťovania odpovedali administrátormi vybraní „najkompetentnejší“ členovia domácností aj na otázky týkajúce sa správania alebo identity iných členov domácnosti (s. 180). Rizikom takejto metódy je, že zaniknú hlasy jednotlivcov z rôznych dôvodov marginalizovaných v rámci rodiny, a vo výsledkoch sa namiesto ich výpovedí odrážajú postoje a predstavy hovorca domácnosti, čo znižuje efekt participatívности a posúva aj význam odpovedí.

Súčasťou výskumu bol aj zber citlivých a ťažko overiteľných informácií o sexuálnom správaní, užívaní návykových látok a hygienických návykoch. Pri objasňovaní kľúča, podľa ktorého boli tieto kategórie zaradené do výskumu, sa výskumná správa obmedzuje na konštatovanie, že išlo o „biomedicínsky chápané nedostatky v tamojších podmienkach pre zdravie na komunitnej úrovni“ (s. 183–184). Vzhľadom na citlivosť týchto tematických kategórií, ktorých obsah zasahuje do osobných údajov chránených Zákonom o ochrane osobných údajov 18/2018 Z.z. a etickými kódexami výskumu, absentujúca diskusia o voľbe týchto tém otvára otázku etiky výskumu.

Kvôli predpokladaným ťažkostiam pri získavaní dát v rozhovoroch sa výskumný

tím rozhodol nahradiť odpovede respondentov *kvalifikovanými odhadmi* anketárov pochádzajúcich zo skúmaných komunit (s. 56–65). Chýba však objasnenie, ako sa anketári k svojim odhadom dopracovali. Napriek tomu považuje autor správy odhady za „presné“ (s. 88) a zapojenie miestnych anketárov prezentuje ako výhodu, lebo vedľa podľa neho posúdiť, či si respondenti „nevymýšľajú“ (A. Barát. „Masívny výskum rúca mýty o Rómoch.“ *Pravda* [online] 16. 7. 2020 [cit. 2. 6. 2021]. Dostupné na: <https://zurnal.pravda.sk/rozhovory/clanok/557152-masivny-vyskum-ruca-myty-o-romoch/>). „Nadštandardnú primeranosť“ metód dokladá nízkym počtom odmietnutí účasti na výskume (s. 181). Rozhodnutie respondentov zúčastniť sa výskumu však nemusí byť výsledkom primeranosti metódy. Správa neobsahuje informácie o krokoch, ktoré výskumný tím podnikol, aby vylúčil či minimalizoval akékoľvek formy tlaku alebo štrukturálneho násillia vyplývajúceho z pozície dopytovateľov v lokálnych komunitách. Dopytovatelia ani respondenti si tieto efekty nemusia uvedomovať, ale skúsený výskumný tím ich má reflektovať. Nutnosť pracovať s odhadmi anketárov svedčí skôr o nevhodnom výbere metodiky než o jej primeranosti.

S „nepresnosťami“ sa výskumný tím vysporiadal roztriedením dát podľa „kvality“ a vyradením „nekvalitných“ dát zo vzorky (s. 34–35). Kritériom kvality boli výpovede anketárov o (ne)ochote respondentov odpovedať na citlivé otázky a ich posúdenie „pravdivosti“ odpovedí. Ukazovatele, ktoré dopytovatelia neoznačili za problémové, sú automaticky považované za „presné“ (s. 34–35, 70). Takáto reflexia výskumu je nedostatočná nie len preto, že sa obmedzuje na kvantifikáciu „nepresností“ na základe presvedčení dopytovateľov, ale aj preto, že sa zaoberá iba konkrétnymi komplikáciami pri zbere dát a nevenuje pozornosť problémom vyplývajúcim z povahy použitých metód sociálnovedného výskumu. Otázkou je, v akom zmysle môže-

me uvažovať o kvalitatívnych dátach a metódach ich zberu ako o presných.

Dáta vznikajú v interakciách s ľuďmi, treba preto počítať s vplyvom rôznych faktorov, vrátane pozicionality výskumníkov a dopytovateľov. V diskusii o metódach antropologického alebo sociologického výskumu existuje konsenzus, že spoliehanie sa na *naratívne* dáta prináša riziko reprodukovania fikcie: inými slovami, je rozdiel medzi tým, čo ľudia hovoria a čo robia (F. Cancian. *What Are Norms? A Study of Beliefs and Action in a Maya Community*. New York: Cambridge University Press 1975). Diskrepancie medzi výpoveďami respondentov (najmä pri dotazníkových výskumoch) a ich každodennou realitou sú známou skutočnosťou, ktorá ovplyvňuje kvalitu dát (P. Bourgois. *In Search of Respect: Selling Crack in El Barrio*. New York, Cambridge: Cambridge University Press 1995) a nemožno ju odbyť tým, že dáme slovo anketárom. Praktická znalosť terénu automaticky nezabezpečuje kvalitu výskumných dát, tá závisí skôr od vytvoreného vzťahu dôvery a spolupráce, čo je v každom prostredí dynamický fenomén. Respondenti môžu byť otvorenejší k dopytovateľom zvonka, ktorí si získali ich dôveru bez vytvorenia vzťahov závislosti alebo konkurencie. Zber kvalitných dát nespočíva v schopnosti posúdiť pravdivosť výpovedí respondentov a korigovať ich z pozície informovaných výskumníkov, ale skôr v uvedomení si vlastných mentálnych rámcov a predsudkov, vstupujúcich do komunikácie s respondentmi, ako aj vplyvu pozicionality účastníkov výskumu na jeho výsledky.

Výskumný tím sa snažil vyrovnať mocenské asymetrie tým, že sa pokúsil o *radikálne participatívny* výskum. Participatívnosť projektu spočíva vo využití kapacít lokálnych terénnych pracovníkov ZR pri zbere dát pre výskumnú časť projektu (s. 8, 170) a v konzultáciách pri upresňovaní metodiky a interpretácii dát (s. 10), pri ktorých dostali miestni obyvatelia možnosť

vyjadriť aj svoje požiadavky (s. 33). Chýbajú však informácie o pozícii terénnych pracovníkov ZR v lokálnych komunitách, ktoré by objasnili, kto sú títo hovorcovia miestnych komunít. Zapojením miestnych obyvateľov sa mocenské asymetrie výskumov automaticky nevytratia. Poverenie miestnych anketárov zberom dát, vrátane citlivých informácií, pre výskum dizajnovaný „zhora“, môže viesť k vytvoreniu nových alebo k reprodukcii už existujúcich nerovností. Riešenie, ktoré by bolo viac než len dymovou clonou, by si vyžadovalo transparentné objasnenie postavenia a záujmov zúčastnených strán a z toho plynúcich zaujatostí a možných konfliktov. Pozícia *Zdravých regiónov* ako príspevkovej organizácie Ministerstva zdravotníctva vyvoláva otázky, nakoľko vládne stratégie a štruktúry štátneho byrokratického aparátu formujú aktivity organizácie a ako sa prejavili v požiadavkách organizácie na tento výskum. Za pozornosť stojí aj prípadný vplyv viacnásobných afiliácií zúčastnených aktérov na ich činnosť. Vedúci výskumu Andrej Belák je zamestnancom akademického pracoviska, ale v médiách vystupuje ako člen analytickej jednotky ZR. Ešte zložitejšia je pozícia zamestnancov ZR pochádzajúcich z lokálnych komunít, ktorí ako anketári dostali prístup k citlivým údajom ostatných obyvateľov osád. Keďže dáta majú slúžiť aj k vyhodnoteniu úspešnosti intervencií ZR, poverením zamestnancov organizácie ich zberom nastáva situácia, keď sa objekt výskumu stáva zároveň skúmajúcim subjektom.

Mocenské asymetrie projektu sa neprejavujú len v nerovných možnostiach vplývať na produkciu poznatkov, ale ovplyvňujú aj kontrolu nad výskumnými dátami, medzi ktorými sa nachádzajú citlivé údaje, napríklad o užívaní antikoncepcie alebo návykových látok. Výskum od účastníkov žiadal aj kontaktné informácie a osobné údaje, vrátane dátumu narodenia, „za účelom opätovného vyplnenia dotazníka“ (s. 254). V informovanom súhlase respondentov

ubezpečili, že osobné údaje budú uchovávané v oddelenej databáze, a že odpovede na otázky v dotazníku sú anonymné a nebudú poskytnuté tretím stranám. Belák si uvedomuje, že spracovávanie a uchovávanie citlivých dát predstavuje riziko ďalšej stigmatizácie a štátnej kontroly celých lokalít (s. 16, 31), preto zverejnil vo výskumnej správe len výber zovšeobecnených dát. V správe sa však zmieňuje o interaktívnej elektronickej databáze, pomocou ktorej sa podarilo „všetky uvedené obmedzenia textovej publikácie obísť“ a obsahuje „kompletné hlavné výsledky zo vstupného merania i stanovenia potrieb“ (s. 16). Nie je jasné, či databáza obsahuje aj osobné a citlivé dáta vynechané z výskumnej správy, ani kto k nej bude mať prístup. Napriek obavám zo stigmatizácie si Belák myslí, že takéto dáta by mali byť „súčasťou základných zdravotníckych registrov“ Národného centra zdravotníckych informácií (A. Barát. „Masívny výskum rúca mýty o Rómoch.“ *Pravda* [online] 16. 7. 2020 [cit. 2. 6. 2021]. Dostupné na: <https://zurnal.pravda.sk/rozhovory/clanok/557152-masivny-vyskum-ruca-myty-o-romoch/>). Postavenie ZR vyvoláva tiež otázku, či sa k výskumným dátam, prípadne aj k databáze s osobnými údajmi, môžu dostať aj zamestnanci Ministerstva zdravotníctva, alebo iní štátni úradníci či vládni činitelia.

Centrálne zhromažďovanie a uchovávanie osobných a citlivých dát a ich prípadné sprístupnenie štátnym úradom vytvára potenciálny nástroj neprimeranej kontroly, disciplinácie či diskriminácie marginalizovaných skupín. Medzi kľúčové princípy posudzovania legitimacy ale aj zákonnosti zberu a spracovania citlivých dát patrí stanovenie účelu ich zberu. V prípade výskumu NP ZK je diskutabilné, či bol zber citlivých údajov nevyhnutný a či ich uchovávanie cieľovú skupinu neohrozuje. Výskum mal poskytnúť praktické informácie miestnym komunitným pracovníkom. Paradoxom teda je, že sa pri vyplňaní dotazníkov využívali znalosti týchto pracovníkov. Nie

je tiež jasné, čo si počnú komunitní pracovníci s množstvom nespracovaných dát. Účelnosť rozsiahlej centrálnej databázy spochybňuje aj fakt, že zaznamenané zdravotné riziká sa majú odstraňovať na lokálnej úrovni (s. 138). Štruktúrnymi príčinami znevýhodnenia obyvateľstva vylúčených osád, ktorých odstránenie by vyžadovalo zmeny na úrovni verejných politík, sa projekt nezaoberal.

Problémy sprevádzajúce pokusy o participatívny výskum otvárajú otázku, ako sa vôbec dá dosiahnuť vyrovnanie mocenských asymetrií výskumných a intervenčných projektov a z akého typu výskumu by mali marginalizované skupiny obyvateľstva osôh. Výskumy, ktoré posúvajú chápanie hĺbky a charakteru problémov, s ktorými sa stretávajú napríklad afro-americké komunity v USA, k výskumným otázkam pristupujú analyticky a skúmajú vzťahy medzi rôznymi premennými, napríklad vzťah zlého zdravia a stresu v dôsledku dlhovej tarchy, životnej neistoty, prežitých strát (napr. exekúcií alebo nútených deľožácií) (S. Saegert, D. Field, K. Libman. „Mortgage Foreclosure and Health Disparities.“ *Journal of Urban Health: Bulletin of the New York Academy of Medicine*, 2011, 88 (3): 390–402). Výsledkom tohto typu výskumov je diskusia o vzťahoch medzi štruktúrnymi problémami a konkrétnymi situáciami ľudí, ktorých zdravotný stav je horší ako populačný priemer.

V prípade obyvateľstva „vylúčených rómskych osídlení“ na Slovensku by bolo užitočné preskúmať napríklad rozšírenie chronických ochorení v kontexte politík štátu, konkrétne vo vzťahu k podmienkam pracovného trhu ako je vysoká miera neistoty v zamestnaní, nedostatočná ochrana zamestnancov alebo minimálny systém sociálnej ochrany. Základným predpokladom spravodlivého výskumu nie je primárne identita anketárov, ale dizajn reflektujúci asymetrie výskumnej situácie a heterogenitu cieľovej skupiny. Zohľadnenie rôznorodých záujmov prítomných v cieľovej skupi-

ne nie je triviálnym problémom. Naopak, vedie k dilemám, ktoré nemusia mať jednoznačné riešenie. Hľadanie citlivých prístupov k potrebám cieľových skupín preto vyžaduje kritický pohľad k vlastným prístupom a skromnosť pri hodnotení výsledkov. Cestou k spravodlivejšej vede a intervenčnej praxi, zohľadňujúcej potreby miestneho obyvateľstva, by mohol byť výskum, ktorý sa pokúša reflektovať štrukturálne podmienky vedeckej činnosti i výskumnej situácie ako aj mocenské vzťahy a záujmy, ktoré do procesu vstupujú. Spravodlivý výskum by mal byť zároveň schopný zabezpečiť, aby záujmy vedy a akademikov neprevažovali nad benefitmi skúmanej komunity, z čoho vyplýva aj nutnosť zvažovať, v akom rozsahu a či vôbec je realizácia výskumu pre cieľovú skupinu prospešná.

*Michaela Ferencová, etnologička, Berlín,
michaela.ferencova@web.de*

*Barbora Černušáková, Sociology, School
of Social Sciences, University of Manchester,
barbora.cernusakova@postgrad.
manchester.ac.uk*

Správa je dostupná online na
https://www.zdraveregiony.eu/wp-content/uploads/2018/04/ZK_potreby_e-verzia.pdf.

Ďakujeme Eve Riečanskej a Petrovi Vittekovi za diskusiu a kritické pripomienky.

Jerry Z. Muller: *Tyranie metrik*
Praha, Academia 2020, 188 s.

Jerry Z. Muller predložil kritickou analýzu všeprostupujúceho trendu „posedlosti metrikami“, ktorý pramení ze zájmu vést veľké organizácie vrátane tých verejných jako byznys (tzv. nový verejný management). Autor argumentuje, že tato snaha o vytvoření umělého tržního prostředí v prostředí organizací neorientovaných na zisk může ve skutečnosti přinést více škod než užitku. Jedním z ústředních užívaných konceptů jsou tak s odkazem na Roberta K. Merta nezamýšlené důsledky, které autor v da-

ném kontextu pojmenovává a následně ilustruje na bohatém množství příkladů z vybraných organizací (univerzity, školy, zdravotnictví, policie, armáda, byznys, filantropie). Jak Muller sám píše, hlavním sdělením knihy není, že kvantifikace výkonu jsou špatné samy o sobě, nýbrž popisuje podmínky, za kterých mohou být funkční, a především se soustřeďuje na podmínky, za kterých dochází k (i dlouhodobě přehlíženým) dysfunkcím.

Za hlavní problém „kultury metrické odpovědnosti“ autor považuje nekritické masové užívání standardizovaných metrik navzdory důkazům, že nefungují dobře. Velká část jeho kritiky směřuje na upořádání profesního úsudku, kdy do vedení organizací se stále častěji dostávají obecní manažeři trénovaní kvantifikovat výkon, avšak postrádající znalosti a zkušenosti z konkrétní oblasti, kterou řídí. Metriky jsou tak nastavovány a interpretovány bez hlubšího porozumění tomu, co práce odborníků v dané organizaci reálně obnáší, a s přehlížením nekvantifikovatelných rovin. Upozorňuje také, že tlak na transparentnost metrik za každých okolností a jejich navázání na odměny, respektive penalizace, může paradoxně místo ke zvýšení odpovědnosti a efektivity vést k manipulacím, potírání inovací, nespolupráci, frustraci a k upořádání primárních posláních daných organizací ve prospěch metrických cílů.

Knihou odráží autorovu dlouhodobou orientaci na témata historie kapitalismu a historie veřejné politiky, nicméně samotný text se vyznačuje interdisciplinarností a čerpá z poznatků mnoha oblastí vědění od zmíněné historie přes sociologii, filozofii, psychologii až po ekonomii a organizační chování. Za důležité v tomto ohledu považují autorovo poukázání na izolovanost jednotlivých disciplín, která vede ke znovuobjevování toho, co v jiných oborech je dávno známo. Jedním z přínosů knihy je snaha tyto poznatky syntetizovat. Autor zároveň nijak nezastírá i osobní zaintereso-